

З суми середніх чисел усіх предметів, з яких проводились іспити, виводився кінцевий середній бал, який служив основою для переведення учня до наступного класу і для отримання ним атестату. Якщо учень, який отримав в середньому менше «3» балів, а з таких предметів як Закон Божий, російська мова та арифметика не більше «1» (одиниці), він не переводився до наступного класу і не отримував атестату. Крім того, якщо учень виявив слабкі знання хоча б з одного з зазначених предметів, то до подальших іспитів він не допускався [1, с. XXXII].

На підсумковий бал впливали оцінки не лише з предметів, але й важливого значення набувала оцінка за поведінку учнів протягом усього навчального періоду. Вона оцінювалася директором, інспектором або штатним наглядачем згідно з характеристикою учителів та кімнатних наглядачів, а також на основі власних спостережень.

Отже, як ми бачимо з викладеного матеріалу, на початку ХІХ ст., в навчальних закладах Подільської губернії, пізнавальна діяльність учнів оцінювалася відповідно до затверджених Міністром народної освіти критеріїв. Була забезпечена максимальна об'єктивність оцінювання навчальних досягнень учнів під час складання ними іспитів.

Список використаних джерел:

1. О правилах для испытания в уездных училищах и гимназиях // Журнал Министерства народного просвещения. – 1837, т. 13 с. XXX, с. XXXI.
2. Положение об испытаниях в учебных заведениях Министерства народного просвещения (28.11.1844) // Журнал Министерства народного просвещения. – 1844.

Стрижаков А.О.

аспірант;

Науковий керівник: Рацул А.Б.

кандидат педагогічних наук, професор,

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Н. ЗАГЛАДА ПРО МІСЦЕ ІГОР В ЖИТТІ ДІТЕЙ

Цілісне сприйняття, самопізнання етносу неможливі без розуміння властивостей і особливостей своєї культури, фізіологічної, соціальної, етнокультурної та іншої природи дитинства. Традиційний світ дитинства є продуктом суспільного розвитку, невід'ємною складовою соціальної самосвідомості народу.

У цьому зв'язку надзвичайно значущим бачиться дослідження традиції осмислення феномену дитинства у вітчизняному гуманітарному знанні. Особливий дослідницький інтерес становить початок ХХ ст., коли в

педагогічній думці України були сформульовані концептуальні засади національної освіти і виховання, в тому числі й етнографії дитинства.

Питання про необхідність комплексного вивчення життя й побуту дітей, їх мови, ігор, забав, специфіки спілкування, фольклору почали цікавити науку ще в 20-роки минулого століття. В цей час появляється серія цікавих досліджень Г. Виноградова, Н. Заглади, Є. Грицака, О. Капіци та ін.

Необхідно відзначити особливий внесок Ніни (Леоніли) Борисівни Заглади, чиї дослідження базувались на багатолітніх спостереженнях авторки над народним вихованням дитини у селянській родині на Поліссі. Саме Н. Заглада описала явища дитячого побуту, тобто «дитячу субкультуру» і зробила це вперше в українській етнографії. Її праця «Побут селянської дитини» [4] є одним з перших і досі єдиним в Україні дослідженням з етнографії дитинства [7, с. 112].

В своїй монографії дослідниця багато уваги приділяється іграм, як основній формі життєдіяльності дитини. Н. Заглада вважала, що дитячі ігри та іграшки мають пряме педагогічне призначення і виконують важливі пізнавальні, розвиваючі та виховні функції. Дитячі ігри, передаючись з покоління в покоління, формують потребу дитини у пізнанні навколишнього світу, розвивають інтелектуальні, моральні, фізичні якості та формують особистість у цілому.

Цікавою, на нашу думку, у Н. Заглади є поділ дитячих ігор, на такі групи:

1) Ігри, що в них згадується про тварин: у ворони, у гусей, у зайців, у козла, у перепілки та в сороки.

2) Ігри, що в них уживають кийків: у гльога, у дарунка, у дула, у ковінки (з мячем), у койструбки, у сліпака (з яйцем).

3) Ігри з іншим приладдям: у жута, у кавуна, у крамара, у неба, у ножа та у піжмурки тощо [4, с. 64].

Дослідниця підкреслювала, що значно сприяли різнобічному пізнанню навколишнього середовища дитячі ігри та забави, в ході яких діти використовували природні матеріали (камінці, палиці, пісок, глину, рослини), на практиці пізнавали їх властивості і засвоювали широкі знання про оточуючий світ. У іграх діти відтворювали побачене в соціальному і природному середовищі, висловлювали своє ставлення до навколишнього: вели уявні діалоги з Сонцем, рослинами, птахами, комахами, тваринами, наслідували поведінку тварин, імітували головні трудові процеси в сільському господарстві.

Іграшки з самого раннього віку знайомили дитини з господарською діяльністю, з різними трудовими процесами, з тими видами робіт, які йому належало виконувати в майбутньому. Діти у своїх іграх наслідували дорослих, копіювали їх трудову діяльність. Спеціальних іграшок для малюків було мало. Для малих дітей самі батьки, а також ремісники, виготовляли іграшки-брязкальця, тобто іграшки, які при струшуванні видавали звук. Також в якості іграшок дитині давали господарсько-побутові предмети: дерев'яну ложку, кухоль, страву, колодку, новий личак, іноді – гребінку. Дитині старшого віку вручали для гри дерев'яний молоток, калатало, качалку або який-небудь інший робочий інструмент. Поширеною іграшкою дітей були глиняні свистульки.

Вони робилися у формі гусака, качки, півня, барана і т. п. Виготовлялись іграшки дорослими з різноманітних природних матеріалів, головним чином з дерева, глини, рослин, предметів тваринного походження, що сприяло ранньому ознайомленню дітей з особливостями природних матеріалів. Виготовлення старшими дітьми іграшкових тварин та птахів вимагало від них попередніх тривалих спостережень за поведінкою, способом життя їх прообразів у живій природі [4, с. 13].

Дитячі ігри з виробничими, побутовими, спортивними та релігійно-обрядовими сюжетами являли собою початкову трудову і життєву підготовку дітей.

На сьогоднішній день багато народних ігор забуті, загублені їх правила. Мудрість народних ігор полягає в тому, що в них зберігаються ті засоби, методи, форми і прийоми, які актуальні та ефективні у вихованні підростаючого покоління в даний час. Збереження традицій ігрової культури включено в комплекс ініціатив міжнародних неурядових організацій на захист права дитини на гру, підтримку наукових досліджень ігор та іграшки. Цьому може посприяти вивчення етнопедагогічного доробку Н. Заглади, що допоможе в загальних рисах відновити картину життя й побуту дітей, їх мови, ігор, забав, специфіки спілкування, фольклору у 20-30-х рр. ХХ ст.

Список використаних джерел:

1. Борисенко В. Етнографічна експедиція на Полісся 1939 року/ В. Борисенко // Родовід – 1992. – № 3. – С. 30-36.
2. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / М. Грушевський. – К. : Либідь, 2006. – 256 с.
3. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу : матеріали з полудневої Київщини, зібрав Мр. Г. обробив др. Зенон Кузеля // Матеріали до українсько-руської етнології. – Львів, 1906. – Т. VIII. – 1906. – С. 1–220.
4. Заглада Н. Побут селянської дитини : матеріали до монографії с. Старолісся / Н. Заглада. – К., 1929. – 180 с.
5. Побірченко Н.С. Етнографія дитинства як предмет наукової рефлексії 20-х років / Н.С. Побірченко // Історико-педагогічний альманах – 2012. – № 2. – С.13-17.
6. Сявавко Є. Етнопедагогіка: сучасний стан дослідження / Є. Сявавко // Науково-методичний вісник. – 1995. – № 3. – С. 39–52.
7. Щербак І. Енциклопедія дитинства: [Про вченого-народознавця Ніну Загладу та її монографію «Побут селянської дитини»] / І. Щербак // Неопалима купина. – 1995. – № 5-6. – С. 112-114.
8. Щербак І. Етнологія українського дитинства: деякі аспекти проблеми (на матеріалах Поділля в записках П.П. Чубинського) / І. Щербак // Духовні витоки Поділля: Творча історія краю: матеріали конференції. – Хмельницький, 1994. – С. 371-372.